

APEL ZA SPAS »DOMOVINE« ČOVJEČJE RIBICE

Piše: Gordana PETROVIĆ

Na vrlo malom prostoru, desetak kilometara južno od Ogulina, smjestilo se nekoliko krških pojava iznimne hidrogeološke, biološke i krajobrazne vrijednosti. Rupećica je jedna od najmanjih rijeka ponomica u kršu Hrvatske, a teče malim krškim poljem dugim pedesetak metara. Izvor Rupećice je potopljeni špiljski kanal dužine 80 metara, a prostor u koji ona ponire dosad su speleolozi istražili u dužini od 120 metara i do dubine od 22 metra. U ponoru Rupećice otkrivena je najveća populacija čovječje ribice (*Proteus anguinus*) u Hrvatskoj, koja je na Crvenom popisu ugroženih vrsta Europske unije i na Crvenom popisu ugroženih životinjskih vrsta u Hrvatskoj.

Špiljska spužvica

U neposrednoj blizini izvora, toka i ponora Rupećice je i niz jezera od kojih je najzanimljivije Zeleno ili Šmitovo jezero. U njemu je nađena dosad najveća kolonija slatkovodne ogulinske špiljske spužvice (*Eunapius subterraneus*). To je jedina slatkovodna podzemna spužva na svijetu otkrivena u svega petnaestak speleoloških objekata.

»Trag slonovskih stopala«

Na tom je malom području i izvor Zagorske Mrežnice, koji predstavlja potopljena špilja dosad istraжена u ukupnoj dužini od 320 metara. Izvor Zagorske Mrežnice jedan je od najvažnijih izvora pitke vode za cijelu regiju. U izvoru su otkriveni značajni paleontološki nalazi - zub slona te razni skeletni ostaci jelena i konja.

Nedaleko od izvora Zagorske Mrežnice je špilja Zagorska peč, koja ima 510 metara kanala te veliko podzemno jezero istraženo do dubine od 40 metara.

Svi navedeni lokaliteti staništa su velikog broja podzemnih životinja. Većina utvrđenih vrsta su hrvatski endemi i uglavnom se nalaze na Crvenom popisu ugroženih životinja Hrvatske, a

Ogulinsko područje, unutar kojeg je i Zeleno jezero, jedno je od svjetskih centara endemizma i biološke raznolikosti podzemne faune

ko su sve podzemne životinje zaštićene Zakonom o zaštiti prirode.

Uz čovječju ribicu i ogulinsku špiljsku spužvicu, na tom je području nađen i ogulinski špiljski virmjak (*Dendrocoelum subterraneum*), babićeva špiljska kozica (*Troglocaris anophthalmus intermedia*), zagonetni špiljski vodenopolip

ropske unije kao ugrožena vrsta.

No, ti vrijedni objekti odlagališta su otpada i otpadnih voda budući da nema sustava njihove odvodnje. Kako bi se spriječilo onečišćavanje, Hrvatsko biospeleološko društvo pokrenulo je u studenom akciju čišćenja koju su sufinancirale Hrvatske vode i Turistička

Institut za krške vode (Karst Waters Institute) iz SAD-a proglasio je ogulinsko područje jednim od deset najugroženijih krških ekoloških sustava na svijetu u 2003.

(Velkovrhia enigmatica), jedini podzemni cjevaš - špiljski cjevaš (*Marifugia cavatica*) te kordunska špiljska vodenabura (*Monolista caeca meridionalis*). Područje nastanjuju i ribe peš i pijor te vrlo rijetka i ugrožena endemska riba svijetlica (*Telestes polylepis*), koja je na Crvenom popisu Eu-

zajednica grada Ogulina.

»To je prva akcija čišćenja potopljenih dijelova speleoloških objekata u Hrvatskoj. Sudjelovali su ronionci i speleolozi, uključila se i Eko-grupa iz Područne škole Zagorje, Kulturno umjetničko društvo Zagorje i stanovnici okolnih mjesta«, kaže voditelj akcije Vedran

Jalžić iz Hrvatskog biospeleološkog društva.

Iz Rupećice, Zelenog jezera i izvora Zagorske Mrežnice izvađene su automobilske gume, razna obuća, mnoštvo staklenih i plastičnih boca, konzerve, lonci, bicikli, kance od ulja, razni sprejevi... Najzajetljivije je bilo izvlačenje kamionske gume iz potopljenoga kanala u Zelenom jezeru. Samo iz jame i okolice ulaza u ponor Rupećice skupljeno je šest kubika otpada. Štednjak na drva nalazio se na oko 70 metara od ulaza u ponor. Dokaz da se smeće odlagalo u jamu samo nekoliko dana prije najavljenih akcija bila je vrećica puna životinjskih iznutrica.

Neprostitivi vandalizam

Glavni uzroci ugroženosti podzemnih voda i faune ogulinskog područja su uz odlaganje otpada i veliki hidrološki zahvati i promjene

vanjima želimo utvrditi koje životinje žive u podzemlju ogulinskog kraja, koliko su one ugrožene i što se može učiniti da bi se sačuvala. Predavanjima u školama i na javnim tribinama u Ogulinu nastojat ćemo upoznati i educirati stanovnike o vrijednostima ogulinskog podzemlja, kao i o posljedicama bacanja otpada u podzemlje. Naime, kako je krš porozan, otpad putuje podzemljem, a s njim i zagađenje. A podzemne vode su i važan izvor pitke vode«, kaže biologinja Jana Bedek iz Hrvatskog biospeleološkog društva. Dodaje da je u planu i postavljanje edukativnih tabli na najinteresantnijim lokalitetima s osnovnim informacijama o speleološkim objektima i fauni koja ih nastanjuje.

Drugi brinu o nama

»Ogulinska regija je jedan od svjetskih centara endemizma i biološke raznolikosti podzemne faune. Dosad je zabilježeno više od 50 pravih podzemnih vrsta, troglobionata i stigobionata s velikim brojem endema«, napominje Branko Jalžić iz Hrvatskog prirodoslovnog muzeja i član Hrvatskog biospeleološkog društva. O velikoj ugroženosti ogulinskog područja govori podatak da ga je Institut za krške vode (Karst Waters Institute) iz SAD-a proglasio jednim od deset najugroženijih krških ekoloških sustava na svijetu 2003.

Zbog iznimnih faunističkih nalaza i njihove ugroženosti Hrvatsko biospeleološko društvo je podnijelo prijedlog za zaštitu izvora i ponora Rupećice, Zelenog jezera, izvora Zagorske Mrežnice i Zagorske peći kao krškog kompleksa posebne prirodne vrijednosti. Prijedlog je upućen Državnom zavodu za zaštitu prirode, Upravi za zaštitu prirode Ministarstva kulture. Javnoj ustanovi za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima Karlovačke županije, Gradu Ogulinu i Turističkoj zajednici grada Ogulina. »Do danas smo jedini kontakt uspostavili s Turističkom zajednicom grada Ogulina«, kaže Vedran Jalžić.

Otpad se transportirao do traktora kojim se dalje odvozio na sabirno mjesto

Osim otpada, ogulinsko podzemlje ugrožavaju i hidrološki zahvati, ispuštanje kanalizacije, nekontrolirana uporaba pesticida i umjetnih gnojiva

Najzajetljivije je bilo izvlačenje kamionske gume iz potopljenoga kanala u Zelenom jezeru

Pripreme za uron u Zeleno jezero

Korištenjem sustava kolotura otpad je izvučen iz jame

Samo iz jame i ponora Rupećice izvađeno je oko šest kubika otpada

U ponoru Rupećice otkrivena je najveća populacija čovječje ribice u Hrvatskoj

Otpad se pomoću balona izvlačio iz potopljenih dijelova

Ronionci su izvlačili otpad pod vodom proveli ukupno 13 sati

U akciji izvlačenja otpada iz potopljenih dijelova ponora Rupećice sudjelovalo je šest speleoronilaca